

فیلم مرتبط با مقاله

یک دست صدا ندارد

فاطمه سیل سفور

کارشناس مطالعات اجتماعی، دبیر دوره متوسطه اول

متوسطه اول متوجه شدم، متأسفانه روحیه انجام کارهای تیمی و تشکیلاتی در میان بسیاری از دانش‌آموزان نوجوان کاهش یافته و رغبتی به انجام این‌گونه فعالیت‌ها ندارند.

برای تقویت باور کار گروهی در میان دانش‌آموزانم، به حس و انگیزه‌های نیاز مشترک داشتیم. پس از بررسی و مشورت با افراد متخصص به این نتیجه رسیدیم، حس مشترکی که تمام افراد یک ملت، باوجود داشتن اختلافات فکری و فرهنگی، نسبت به آن متعهد و پایبندند، داشتن دین، هویت ملی و مفهوم وطن و شاخص‌های مربوط به آن نظیر پرچم و سرود ملی است.

اینجانب، به‌عنوان معلم مطالعات اجتماعی، وظیفه‌ای خطیر در این زمینه احساس و تلاش کردم به جای آموختن متونی که نقش‌چندانی در آینده اجتماعی دانش‌آموزان ندارند، با نگاه دیگر و اهداف مهم‌تری به آموزش درس جغرافیا و تاریخ بپردازم.

در زمینه جغرافیا تأکید بر آموختن چند مورد، از جمله اهداف مهم من برای این درس بودند:

دلبستگی و تعلق خاطر به سرزمین مادری که با مرزهای مشخصی معین است و شاخص‌های آن عبارت‌اند از:

الف) آمادگی برای دفاع از سرزمین اسلامی در زمان بروز خطر؛

ب) ترجیح زندگی در کشورم نسبت به سایر نقاط جهان (نداشتن اشتیاق به مهاجرت)؛

ج) پذیرفتن سرزمین مشخصی به‌عنوان وطن؛
و در بعد تاریخی نیز آگاهی نسبت به پیشینه و احساس تعلق بدان که شاخص‌های آن عبارت‌اند از:

انسان موجودی اجتماعی است و به‌تنهایی نمی‌تواند زندگی کند. این واقعیت سرمنشأ شکل‌گیری تمامی گروه‌ها، جمعیت‌ها و جوامع بشری از گذشته‌های دور تا به امروز بوده است. تمامی انسان‌ها در هر گروه و جامعه‌ای، با توجه به توانایی‌ها و شرایط حاکم، با همکاری یکدیگر به بقای خود و دیگران کمک کرده‌اند. هرچه فرد در برقراری ارتباط در جامعه با دیگران موفق‌تر عمل کند و در واقع هوش اجتماعی بالاتری داشته باشد، زندگی بهتر و راحت‌تری را تجربه خواهد کرد. یادگیری تکنیک‌های همکاری و برقراری ارتباط با دیگران یکی از ضروریات مهم در زندگی هر فرد محسوب می‌شود.

کار و بحث گروهی، دانش‌آموزان را با مشکلاتی که در بزرگسالی بر سر راه زندگی اجتماعی آن‌ها وجود دارد، آشنا می‌کند و راه مقابله و برطرف کردن مشکلات را به آنان می‌آموزد. در واقع، این تمرین کوچک برای رسیدن به زندگی اجتماعی بهتر است. در جریان کار گروهی، دانش‌آموزان علاوه بر تجربه‌اندوزی در تقسیم کار و مسئولیت، تجربه‌هایی نیز در زمینه مدیریت و سازماندهی فعالیت‌ها به دست می‌آورند.

اجتماعی شدن یا فرایند رشد اجتماعی یکی از نیازهای اساسی انسان است. تقویت فعالیت‌های گروهی از سنین پایین‌تر و در مدرسه به کسب مهارت‌های گوناگون در عرصه زندگی، از جمله حس همکاری، همدردی با هم‌نوعان، آداب معاشرت، رقابت در عرصه زندگی، سازگاری با دیگران، رعایت نظم و ترتیب، انفاق و از خودگذشتگی، طرز تفکر صحیح و منطقی، احترام به حقوق دیگران و حل مسائل و مشکلات زندگی کمک می‌کند.

اینجانب پس از بیست و چند سال تدریس در مدرسه‌های

الف) **دانش تاریخی:** دانستن مهم‌ترین حوادث و آشنایی با شخصیت‌های نقش‌آفرین تاریخ؛
 ب) **تعلق خاطر تاریخی:** داشتن احساسات و عواطف مثبت و منفی به حوادث و اشخاص تاریخ‌ساز؛

در این راستا برخی از اقدامات اینجانب برای تعمیق مفاهیم و موارد ذکر شده عبارت‌اند از:

انتخاب سرودهای حماسی با مفهوم دینی و ملی و پخش آن‌ها در کلاس

در این فعالیت، هر هفته یک گروه با مشورت اعضای گروه سرودی حماسی با مفهوم ایران را انتخاب می‌کنند و در ابتدای کلاس پخش می‌کنند. دانش‌آموزان با توجه به محتوای سرود و لذتی که از آن برده‌اند، به گروه امتیاز می‌دهند. در پایان سرودی که بیشترین امتیاز را کسب کند به‌عنوان برنده انتخاب می‌شود. اعضای گروه تشویق می‌شوند و دانش‌آموزان کلاس در برنامه‌های مناسبی دبیرستان، آن را برای کل دانش‌آموزان می‌خوانند (همراه با گرفتن پرچم در دست).

معرفی مشاهیر و مفاخر دینی و ملی ایران

برای اجرای این فعالیت نام تعدادی از مفاخر و مشاهیر بزرگ ایران‌زمین را در برگه‌های قرعه نوشته‌م و درون ظرفی قرار دادم. سپس نماینده هر گروه یکی از برگه‌ها را به قید قرعه انتخاب می‌کند و با کمک اعضای گروه به جمع‌آوری اطلاعات مفید درباره فرد مورد نظر می‌پردازند. سپس هر هفته یک گروه اطلاعات خود را در کلاس ارائه می‌دهند. دانش‌آموزان با توجه به شناختی که به‌دست آورده‌اند و اینکه مطالب تا چه حد برایشان مفید و جذاب بوده است، به گروه امتیاز می‌دهند. در پایان دبیر گروه برنده را تشویق خواهد کرد. پوسترها و سایر مطالب جمع‌آوری شده در این زمینه نیز در راهروهای مدرسه نصب می‌شوند تا دیگر دانش‌آموزان نیز از آن‌ها استفاده کنند.

بازدید از مکان‌های مذهبی، ملی و تاریخی

همه ما علاقه‌مندیم نسبت به سرنوشت و زندگی، شادی‌ها و غم‌ها، جنگ‌ها و دوستی‌های گذشتگانمان آگاه شویم. برای شناخت آن یک چیز وجود دارد و آن میراث فرهنگی، بناهای مذهبی و تاریخی، و نوشته‌ها و اسناد تاریخی است. تاریخ گذشتگان ما سرشار از پند، تجربه، فکر، ایده، ابتکار، دفاع، صلح، محبت و دوستی است و شناخت هر یک از آن‌ها یعنی دیگر تجربه‌های تلخ و غم‌بار نیاکان خود را تکرار نکنیم و از آن‌ها درس بگیریم. بازدید از موزه‌ها، مجسمه‌ها و بناهای تاریخی می‌تواند شکوه و عظمت ایران‌زمین در دوره‌های تاریخی را در ذهن دانش‌آموزان یادآور شود. در این باره، در طی سال تحصیلی چندین مکان مذهبی، ملی و تاریخی برای بازدید

دانش‌آموزان در نظر گرفته و سعی می‌شود تمام دانش‌آموزان کلاس از این بازدیدها برخوردار شوند.

معرفی کتاب‌های معروف دانش‌مندان و شاعران ایرانی

برای انجام این فعالیت، هر گروه یک کتاب معروف از یک دانشمند یا شاعر معروف را انتخاب می‌کند و یک ماه فرصت مطالعه و بررسی آن را دارد. سپس در پایان هر ماه اعضای گروه کتاب مورد نظر را برای سایر دانش‌آموزان معرفی می‌کنند و با خواندن بخش‌های جذابی از کتاب، سایر دانش‌آموزان را به مطالعه کتاب مزبور تشویق می‌کنند.

آشنایی با آثار مهم ملی و فرهنگی کشور می‌تواند در تعمیق مفهوم ارزش‌دهی و تعلق خاطر به وطن و متعلقات آن در دانش‌آموزان نقش چشمگیری داشته باشد.

ساخت دست‌سازه‌هایی با نگاه به میراث فرهنگی و ملی و برپایی نمایشگاه

در این فعالیت، هر گروه یکی از استان‌های کشور را انتخاب می‌کند و در قالب ساخت یک دست‌سازه گروهی، جاذبه‌های گردشگری، اقوام محلی، آداب و رسوم، دانشمندان و مفاخر آن مکان را به سایر دانش‌آموزان معرفی می‌کند. ساخت ماکت بناها و مکان‌های مذهبی - فرهنگی، تاریخی و جغرافیایی، تهیه پوستر، بروشور، روزنامه دیواری، تهیه کلیپ‌های کوتاه یا پادکست‌های متنوع توسط دانش‌آموزان که همگی این فعالیت‌ها امتیازهای متنوع دبیر هستند، و در نهایت تشکیل نمایشگاهی از آثار دانش‌آموزان برای بازدید عموم، از جمله اقدامات انجام‌شده در این بخش هستند.

سخن آخر

تجربه کشورهای گوناگون در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نشان داده است، کار گروهی به دلیل استفاده از فکر و ذهن‌های متعدد، نسبت به کار فردی کارکرد بالاتری دارد، زیرا مغز و فکر هر فرد مانند اثر انگشت وی منحصر به آن فرد محسوب می‌شود.

میزان استعدادها و توانایی‌ها در افراد متفاوت است، چون همه انسان‌ها از آموزش‌ها و تجربه‌های متفاوتی برخوردارند. از این رو، برخی افراد کارها را مناسب‌تر و بهتر از دیگران انجام می‌دهند. بنابراین، باید از این تفاوت‌ها بهره جست و همه را در گروه گرد هم آورد و از توانایی و مهارت‌های همگان بهره گرفت. این کار به غنی‌شدن برنامه‌های مدرسه کمک می‌کند.

هر کشوری نیاز دارد نسل آینده خود را به‌گونه‌ای تربیت کند که بیشترین بهره‌وری را داشته باشد. این تربیت در واقع باید از جایی به نام مدرسه آغاز شود.